

5.4 แผนการบริหารการใช้น้ำและองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำ

- **หลักการและเหตุผล**

เนื่องจากโครงการอ่างเก็บน้ำแม่เนียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่มีการก่อสร้างแนวคลองผ่านบริเวณพื้นที่ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม และคาดว่าในอนาคตนั้นจะมีการขยายตัวของชุมชนหรือการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่อาจเพิ่มขึ้นตามบริเวณแนวคลอง เนื่องจากมีความเจริญที่มากขึ้นจากการดำเนินโครงการ การขยายตัวดังกล่าวย่อมส่งผลให้เกิดกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ มากขึ้น การปล่อยของเสีย น้ำเสีย หรือสิ่งปฏิกูลจากชุมชน รวมไปถึงภาคอุตสาหกรรมลงสู่คลองย่อมเกิดขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยการวางแผนสำหรับการจัดการและป้องกันน้ำเสียที่มาจากชุมชนและภาคอุตสาหกรรมเพื่อป้องกันปัญหาน้ำเสียที่อาจเกิดขึ้นได้

- **วัตถุประสงค์**

เพื่อดำเนินการวางแผนการป้องกันปัญหาการทิ้งของเสียหรือสิ่งปฏิกูลที่อาจมีการปล่อยลงคลองจากการขยายตัวของชุมชน และภาคอุตสาหกรรม โดยให้ชุมชนได้รับองค์ความรู้เพิ่มขึ้น ร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมกันและบำรุงรักษาแนวคลองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- **หน่วยงานที่รับผิดชอบ**

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานลำปาง สำนักงานชลประทานที่ 2

- **งบประมาณ**

110,000 บาท

- **พื้นที่ดำเนินการ**

ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกว๋าว ตำบลทุ่งกว๋าว อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

- **วิธีดำเนินการ**

โครงการประชุมชี้แจงราษฎรและเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โครงการอ่างเก็บน้ำแม่เนียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง

การจัดการน้ำและการป้องกันน้ำเสียจากชุมชนบริเวณแนวคลองโครงการอ่างเก็บน้ำแม่เนียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง (หลักสูตร 1 วัน) จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 60 คน

1. ชี้แจงเหตุผลความจำเป็นการป้องกันน้ำเสียจากชุมชนบริเวณแนวคลองส่งน้ำ
2. การบรรยาย การแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็น และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. วางแผนการจัดการน้ำและป้องกันน้ำเสียจากชุมชน

- **ระยะเวลาดำเนินการ**

เดือนมกราคม 2565 – กันยายน 2565

- **ผลการดำเนินงาน**

เนื้อหาการบรรยายตามแผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขและติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIMP) โครงการอ่างเก็บน้ำแม่หนึ่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 หลักสูตร แผนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมการจัดการน้ำและการป้องกันน้ำเสียจากชุมชน บริเวณแนวคลองโครงการอ่างเก็บน้ำแม่หนึ่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง

หัวข้อการบรรยาย แบ่งเป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่

หัวข้อที่ 1 การบริหารจัดการน้ำชลประทานโดยมีส่วนร่วมของประชาชน

1. การบริหารจัดการน้ำขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่ดี ประกอบด้วย 5 ก. ดังนี้
  - **กลุ่ม** สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือด้วยดี
  - **กรรมกร** คณะกรรมการและหัวหน้ากลุ่ม เป็นผู้นำในการพัฒนา
  - **กิจกรรม** มีการดำเนินกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสมาชิกอย่างต่อเนื่อง
  - **กฎระเบียบ** การกำหนดกฎระเบียบต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ นำมาใช้กับสมาชิกอย่างเสมอภาค
  - **กองทุน** มีเงินกองทุนสำหรับนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายอย่างจำเป็น
2. การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา มีขั้นตอนการดำเนินการทั้งสิ้น 14 ขั้นตอน ดังนี้
  - ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นที่ส่งน้ำ
  - ขั้นตอนที่ 2 สำรวจความต้องการการปลูกพืชของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
  - ขั้นตอนที่ 3 ปรับแผนการส่งน้ำ
  - ขั้นตอนที่ 4 ประชุม JMC ทำข้อตกลงการส่งน้ำ
  - ขั้นตอนที่ 5 แจกข้อตกลงการส่งน้ำแก่องค์กรผู้ใช้น้ำ
  - ขั้นตอนที่ 6 บำรุงรักษาระบบชลประทาน
  - ขั้นตอนที่ 7 ส่งน้ำตามแผน
  - ขั้นตอนที่ 8 ส่งเสริมความเข้มแข็งให้องค์กรผู้ใช้น้ำ
  - ขั้นตอนที่ 9 วัดปริมาณน้ำที่จัดสรร
  - ขั้นตอนที่ 10 แจกพื้นที่ปลูกพืชและกิจกรรมของผู้ใช้น้ำ
  - ขั้นตอนที่ 11 สำรวจข้อมูลผลผลิต ราคาผลผลิต
  - ขั้นตอนที่ 12 ประมวลผลการดำเนินงาน
  - ขั้นตอนที่ 13 ประชุม JMC ประเมินผลการดำเนินงาน
  - ขั้นตอนที่ 14 จัดทำรายงานผลการดำเนินงานส่งน้ำ

หัวข้อที่ 2 แผนการจัดการน้ำเสียจากแหล่งชุมชน

1. แหล่งที่มาของปัญหา

1.1 เกิดจากเป็นไปตามธรรมชาติ

- ไข้ไม่เน่าทับถมในอ่างเก็บน้ำ การทับถมของซากพืช/สัตว์ ที่ตาย/ตกหล่น
- สิ่งเจือปนในรูปแร่ธาตุที่อันตรายในแหล่งน้ำ เช่น ธาตุเหล็ก เป็นต้น
- การเกิดวัชพืชน้ำที่หนาแน่นจนเกินไป

1.2 เกิดจากการกระทำของมนุษย์

- การประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ระบายน้ำลงแหล่งน้ำ/ลำคลอง
- การใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การประกอบอาหาร การซักผ้า ลงลำคลอง
- การประกอบอาชีพ เช่น เลี้ยงปศุสัตว์ แล้วปล่อยของเสียลงลำคลอง
- ความไม่รับผิดชอบต่อสังคม โดยการทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลลงลำคลอง
- การใช้สารเคมีในการเกษตร เช่น ยากำจัดวัชพืช ยากำจัดแมลงศัตรูพืช เมื่อไหลลงสู่พื้นดิน

แล้วจะก่อให้เกิดการซึมลงดินและเมื่อมีฝนตกลงอาจทำให้สารเคมีไหลลงสู่ลำคลองได้

- การสันทนากการท่องเที่ยว เช่น การล่องแพ มีการปรุงอาหารบนแพแล้วล้างสิ่งสกปรกลงน้ำ
- การใช้ห้องน้ำในแพทำให้ระบายของเสียลงน้ำ เป็นต้น

2. ผลกระทบของปัญหา

2.1 ผลกระทบต่อมนุษย์

- สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ก่อให้เกิดโรคทั้งทางตรงและทางอ้อม
- เกิดความรำคาญในรูปกลิ่น ความสะอาดทางสายตา
- ห่วงโซ่อาหารขาดหาย ทำให้สัตว์น้ำสูญเสียพันธุ์

2.2 ผลกระทบต่อสัตว์น้ำ/สัตว์บก

- สัตว์สูญพันธุ์ เนื่องจากน้ำเป็นพิษ
- น้ำที่ไม่สะอาด ทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่เจริญเติบโตช้า

2.2 ผลกระทบต่อสัตว์น้ำ/สัตว์บก

- สัตว์สูญพันธุ์ เนื่องจากน้ำเป็นพิษ
- น้ำที่ไม่สะอาด ทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่เจริญเติบโตช้า

2.4 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

- เมื่อแหล่งน้ำในชุมชนเน่าเสีย ทำให้ชุมชนขาดความเจริญในทุกด้าน
- ผู้อาศัยในชุมชนมีความเป็นอยู่ไม่ดีเท่าที่ควร
- หากแหล่งน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะไม่มีความน่ามาเที่ยว ทำให้คนในชุมชนขาดรายได้

3. การตรวจคุณภาพน้ำเพื่อนำมาใช้ (ตามมาตรฐานการใช้น้ำ)

3.1 ระดับคุณภาพน้ำ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- สะอาดมาก
- สะอาด
- สะอาดปานกลาง
- สะอาดพอใช้
- บริโภคไม่ได้ (ใช้สัญจรทางน้ำ)

3.2 ระดับการนำมาใช้

- ใช้กับคนที่อาศัยในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำดื่ม น้ำใช้ประกอบอาหาร เป็นต้น
- ใช้กับการอุตสาหกรรมการลงทุน
- ใช้กับการประมง
- ใช้กับการเพาะปลูกพืช
- ใช้ในกิจกรรมสันติภาพการแหล่งท่องเที่ยว / การสัญจรทางเรือ

หัวข้อที่ 3 แผนการป้องกันน้ำเสียจากแหล่งชุมชน

1. การตรวจคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ กรมชลประทาน มีหน่วยงานที่คอยดูแลตรวจสอบคุณภาพน้ำประจำอยู่ในสำนักงานชลประทาน ทุกแห่ง

- การตรวจสอบในรูปสารละลายเจือปน เช่น สารโลหะหนัก เป็นต้น
- มีขั้นตอนทางเคมี ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำตามภารกิจ

2. ขบวนการคิด/การแก้ปัญหา/การมีส่วนร่วม

2.1 วางแผนการป้องกันน้ำเสียจากแหล่งชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

- จัดประชุมรับฟังปัญหา/รับฟังความคิดเห็น เพื่อช่วยกันหาแนวทางป้องกันปัญหาร่วมกัน
- จัดให้ประชาคมกฏกติกาที่ได้วางไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ

2.2 การแก้ไขปัญหา

- ให้หน่วยงานของรัฐดูแลตามบทบาทหน้าที่
- ชาวบ้านร่วมกันดูแลร่วมกัน
- สร้างกฏกติการ่วมกันในรูปแบบของระเบียบข้อบังคับ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ภาพที่ 5.4-1 การประชุมครั้งที่ 1 วันศุกร์ที่ 8 เมษายน 2565

ภาพที่ 5.4-2 การประชุมครั้งที่ 2 วันจันทร์ที่ 25 เมษายน 2565

ภาพที่ 5.4-3 การประชุมครั้งที่ 3 วันอังคารที่ 10 พฤษภาคม 2565

- ปัญหาและอุปสรรค